

**UCHWAŁA NR C/593/2024
RADY POWIATU SOKÓLSKIEGO**

z dnia 19 kwietnia 2024 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Sokólskim na lata 2024-2026”

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 107) oraz w związku z art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 177) Rada Powiatu Sokólskiego uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Sokólskim na lata 2024-2026” stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Sokólskiego i Dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Krzysztof Krasieński

Załącznik do uchwały Nr C/593/2024
Rady Powiatu Sokólskiego
z dnia 19 kwietnia 2024 r.

**POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU
PIECZY ZASTĘPCZEJ
W POWIECIE SOKÓLSKIM
NA LATA 2024-2026**

Sokółka, 2024 r.

Spis treści

Wstęp	3
1. Podstawa prawna	5
2. Charakterystyka Powiatu	5
3. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce jako Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej.....	6
4. Piecza zastępcza w powiecie sokólskim - diagnoza.....	11
4.1 Rodziny zastępcze spokrewnione.....	14
4.2 Rodziny zastępcze niezawodowe.....	14
4.3 Rodzinny dom dziecka.....	14
4.4 Piecza instytucjonalna.....	15
4.5 Przyczyny umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.....	16
5. Cel programu.....	16
6. Harmonogram działań programowych w latach 2024-2026.....	17
7. Coroczny limit Rodzin Zastępczych Zawodowych dla Powiatu Sokólskiego na lata 2024-2026.....	19
8. Pełnoletni wychowankowie pieczy zastępczej.....	19
9. Odbiorcy Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej	22
10. Realizator programu.....	22
11. Źródła finansowania Programu.....	23
12. Monitoring i ewaluacja Programu.....	23

Wstęp

Rodzina stanowi naturalne środowisko do życia, rozwoju i zaspokajania potrzeb człowieka. W związku z tym każdemu dziecku przysługuje niezbywalne prawo do wychowania się w rodzinie i do zapewnienia mu opieki poza rodziną naturalną, a w razie konieczności – do zapewnienia mu opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej.

Zadaniem systemu pomocy społecznej jest wsparcie rodziny biologicznej dziecka w takim stopniu, aby dziecko w możliwie najkrótszym czasie miało możliwość powrotu pod opiekę swoich naturalnych rodziców. Zapewnienie dziecku pobytu w pieczy zastępczej ma na celu zaspokojenie jego potrzeb emocjonalnych, bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych, a także podtrzymywanie osobistych kontaktów i relacji pomiędzy dzieckiem a rodziną biologiczną oraz rówieśnikami.

W obecnych czasach zauważalne są jednak niepokojące zmiany społeczne mające bezpośredni wpływ na jakość funkcjonowania rodzin. Wśród tych niekorzystnych dotyczących życia rodzinnego możemy wymienić rosnącą liczbę rozwodów, migracje zarobkowe rodziców, nadmierne zaangażowanie w pracę zarobkową, rozluźnienie więzi rodzinnych, przemoc w rodzinie, alkoholizm czy różne formy uzależnień jak też bezrobocie. Wszystkie wymienione zjawiska przyczyniają się do dysfunkcjonalności funkcji rodzicielskich, a tym samym stanowią zagrożenie dla rozwoju dziecka. Powszechnie wiadomo, iż dziecko powinno wychowywać się w atmosferze pełnej miłości, akceptacji i poczucia bezpieczeństwa, a w przypadku pozbawienia go powyższego na straży praw dziecka stoją specjalnie powołane do tego instytucje państwowe.

Regulacje prawne wykazują charakter prorodzinny, w którym system opieki nad dzieckiem osamotnionym opiera się przede wszystkim na założeniu, iż w sytuacjach wymagających przejęcia od rodziców biologicznych ich obowiązków, należy szukać rozwiązań najbardziej zbliżonych do środowiska naturalnego.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w przypadku niemożliwości zapewnienia opieki i wychowania przez rodziców, dziecko umieszcza się w pieczy zastępczej, którą organizuje powiat.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 został sporządzony na podstawie art. 180 ust. 1 ww. ustawy, stanowiący, iż do zadań własnych powiatu należy: „opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych”. Założenia

programu mają na celu zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do rozwoju i zaspokajania ich potrzeb, a także wsparcia w procesie reintegracji z rodziną biologiczną.

Działania podejmowane w ramach programu będą realizowane we współpracy z podmiotami zaangażowanymi w opiekę nad dziećmi i młodzieżą oraz z uwzględnieniem sytuacji każdego podopiecznego.

Przy opracowaniu niniejszego dokumentu wykorzystano sprawozdania rzeczowo – finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, dane GUS oraz sprawozdania i informacje własne PCPR.

1. Podstawa prawna

Realizacja zadań związanych z funkcjonowaniem pieczy zastępczej uregulowana jest przede wszystkim w następujących aktach prawnych:

- Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- Konwencji o Prawach Dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 roku;
- Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Ustawie z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy;
- Ustawie z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej;
- Ustawie z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym;
- Ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- Ustawie z dnia 9 czerwca 2022 roku o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich;
- Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 roku w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

2. Charakterystyka Powiatu

Powiat sokólski leży we wschodniej części województwa podlaskiego. Jego obszar wynosi 2 055 km², co stanowi 10% obszaru województwa podlaskiego i jest drugim co do wielkości powiatem w województwie. Największym miastem powiatu i siedzibą władz jest Sokółka. Powiat obejmuje 10 gmin: Dąbrowę Białostocką, Janów, Korycin, Krynki, Kuźnicę, Nowy Dwór, Sidrę, Suchowolę, Szudziałowo i Sokółkę. Każda z gmin posiada zróżnicowany potencjał gospodarczy i różne warunki naturalne. Atutem powiatu jest fakt, iż leży on w czystym ekologicznie obszarze Zielonych Płuc Polski, posiada dogodne warunki dla rozwoju turystyki. Powiat ma również strategiczne położenie komunikacyjne o znaczeniu międzynarodowym. Zróżnicowanie etniczne i wyznaniowe oraz bogata historia obecne są w obyczajach, a także w życiu codziennym mieszkańców. Zgodnie z danymi GUS gęstość zaludnienia w powiecie jest nierównomierna. Ludność koncentruje się głównie w miastach. Powiat zamieszkuje 62 063 mieszkańców, z czego

50,7% stanowią kobiety, a 49,3% mężczyźni. Główną przyczyną niekorzystnej sytuacji demograficznej powiatu jest ujemny przyrost naturalny.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Sokółce stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie sokólskim wyniosła 11,0% (stan na listopad 2023r.), natomiast w województwie podlaskim współczynnik ten wyniósł 6,8%. Kwestia tak wysokiego bezrobocia w powiecie ma rzeczywisty wpływ na kondycję ekonomiczną i społeczną rodzin, zwłaszcza tych z dziećmi.

3. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce jako Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej

Zgodnie z art. 182 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie i organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie sokólskim Starosta Sokólski Zarządzeniem nr 12/2011 z dnia 31 października 2011 r. wyznaczył Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce, zwane dalej „PCPR”.

Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

- 1) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 2) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej;
- 3) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 3a) zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 4) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- 5) zapewnienie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby;

- 6) zapewnienie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych;
- 7) organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy;
- 8) współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, centrum usług społecznych, sądami i ich organizacjami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi;
- 9) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 10) zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;
- 11) dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej;
- 12) prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczę;
- 13) przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, o której mowa w art. 42 ust.7, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 14) zapewnienie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego;
- 14a) zapewnienie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji;
- 15) przedstawianie staroście i radzie powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy;
- 16) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- 17) organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.

Zgodnie z art. 32 ust. 2 zadanie organizacji pieczy zastępczej należy do powiatu. Natomiast rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się, na ich wniosek, opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. W stosunku do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, nieobjętych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, zadania koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej wykonuje organizator rodzinnej pieczy zastępczej. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką łącznie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. Jest także zobowiązany do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji w zakresie pracy z dziećmi lub rodziną, w szczególności przez udział w szkoleniach i samokształcenie.

Koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej wyznacza organizator rodzinnej pieczy zastępczej po zasięgnięciu opinii odpowiednio rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka. Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

- 1) udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;
- 2) przygotowanie we współpracy z odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny – we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku;
- 3) pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;
- 4) zapewnienie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- 5) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- 6) udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej;
- 7) przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

Wspieranie rodziny i organizowanie systemu pieczy zastępczej powinno służyć odbudowie i podtrzymaniu umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnieniu ról społecznych. PCPR podejmuje także działania profilaktyczne, edukacyjne, i wspierające rodzinę związane z pomocą psychologiczną, pedagogiczną, prawną i socjalną. Podejmowana jest współpraca z instytucjami takimi jak:

- sąd rodzinny,

- poradnie psychologiczno-pedagogiczne,
- komisja rozwiązywania problemów alkoholowych,
- służba zdrowia,
- placówki oświatowe,
- świetlice socjoterapeutyczne,
- organizacje pozarządowe.

Powiatowe centrum pomocy rodzinie prowadzi również rejestr danych dotyczących osób zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej a także prowadzących rodzinny dom dziecka. Rejestr danych zawiera:

- imię i nazwisko,
- datę urodzenia
- obywatelstwo,
- adres miejsca zamieszkania,
- stan cywilny,
- wykształcenie,
- wykonywany zawód,
- nazwę miejsca pracy,
- źródła dochodów,
- dane o warunkach mieszkaniowych,
- dane niezbędne do stwierdzenia, że osoba może sprawować właściwą opiekę nad dzieckiem, wynikające z zaświadczenia lekarskiego oraz opinii, o których mowa w art. 42 ust. 1 pkt 5;
- zakres ukończonych szkoleń;
- liczbę umieszczonych dzieci i osób, o których mowa art. 37 ust.2 – w przypadku osób, o których mowa w ust. 1 pkt 2;
- informację o pełnieniu przez rodzinę zastępczą zawodową funkcji pogotowia rodzinnego lub funkcji rodziny zastępczej zawodowej specjalistycznej.

Zgodnie z art. 132 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej powiatowe centrum pomocy rodzinie jako organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje oceny rodzinnej pieczy zastępczej lub prowadzącego rodzinnego domu dziecka pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonej im funkcji oraz jakości wykonywanej pracy, w konsultacji w szczególności z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej. Pierwszej oceny rodziny zastępczej albo

prowadzącego rodzinny dom dziecka dokonuje się nie później niż przed upływem roku od dokonania pierwszej oceny, a następnie nie rzadziej niż co 3 lata.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje także oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz w rodzinnym domu dziecka w celu:

- ustalenia aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka;
- analizy stosowanej metody pracy z dzieckiem i rodziną;
- modyfikowania planu pomocy dziecku;
- monitorowania procedur adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną umożliwiającą przysposobienie;
- oceny stanu zdrowia dziecka i jego aktualnych potrzeb;
- oceny zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- informowania sądu o potrzebie umieszczenia dziecka w placówce działającej na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59), przepisów o działalności leczniczej lub o pomocy społecznej.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje oceny sytuacji dziecka na posiedzeniu zespołu z udziałem:

- rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka;
- pedagoga/wychowawcy szkolnego dziecka;
- psychologa;
- asystenta rodziny biologicznej;
- przedstawiciela ośrodka adopcyjnego;
- koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- rodziców biologicznych dziecka, z wyjątkiem rodziców pozbawionych władzy rodzicielskiej.

Do udziału w zebraniu w sprawie sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej PCPR zaprasza w szczególności przedstawicieli:

- sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka;
- właściwego powiatowego centrum pomocy rodzinie;
- ośrodka pomocy społecznej;
- policji;
- ochrony zdrowia;
- instytucji oświatowych;
- organizacji społecznych statutowo zajmujących się problematyką rodziny i dziecka;

- osoby bliskie dziecku.

Zgodnie z art. 131 ustawy ocena sytuacji dziecka powinna być przeprowadzona w miarę potrzeb, jednak w przypadku dzieci w wieku poniżej 3 lat, nie rzadziej niż co 3 miesiące, a w przypadku dzieci starszych nie rzadziej niż co 6 miesięcy. Po dokonaniu oceny sytuacji dziecka organizator rodzinnej pieczy zastępczej formułuje na piśmie opinię dotyczącą zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej a następnie przekazuje ją do właściwego sądu.

4. Piecza zastępcza w powiecie sokólskim – diagnoza

Rodzina zastępcza – to oparta na modelu wychowania rodzinnego forma pieczy zastępczej nad dziećmi i młodzieżą pozbawionymi trwale lub czasowo opieki rodziców biologicznych, która w pełni swoich funkcji kieruje się dobrem przyjętego dziecka i poszanowaniem jego praw. Rodzina zastępcza zapewnia dziecku warunki rozwoju i wychowania odpowiednie do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju fizycznego i społecznego, możliwości zaspokajania indywidualnych potrzeb dziecka, możliwości właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań, odpowiednie warunki do odpoczynku i organizacji czasu wolnego.

Pieczka zastępcza powinna przygotować dziecko do odpowiedzialnego i samodzielnego życia oraz pokonywania trudności życiowych, wpajać prawidłowe normy funkcjonowania w społeczeństwie, podtrzymywać kontakty z rodziną i rówieśnikami. Dziecko może pozostać w rodzinie zastępczej do osiągnięcia pełnoletności, a w przypadku kontynuowania nauki nie dłużej niż do 25 roku życia. Kandydaci na rodziny zastępcze, podejmując decyzję o utworzeniu rodziny zastępczej powinni mieć świadomość czasowości opieki nad dzieckiem oraz brać pod uwagę i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny biologicznej lub umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej. Zgodnie z przepisami ustawy rodziną zastępczą może zostać małżeństwo lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim. Osoby, które pełnią funkcję rodziny zastępczej powinny: dawać rękojmię należytego sprawowania pieczy zastępczej, mieć pełnię władzy rodzicielskiej, wypełniać obowiązek alimentacyjny (w przypadku gdy taki obowiązek jest na nich nałożony), mieć pełną zdolność do czynności prawnych, być zdolne do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem, co należy potwierdzić odpowiednim zaświadczeniem lekarskim i pozytywną oceną predyspozycji i motywacji sporządzoną przez psychologa.

Zgodnie z art. 39 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wyróżnia się następujące formy pieczy zastępczej:

- 1) rodzina zastępcza:
 - spokrewniona;
 - niezawodowa;
 - zawodowa;
- 2) rodzinny dom dziecka;
- 3) rodziny pomocowe.

Z rodzinami zastępczymi prowadzi się pracę socjalną polegającą na odbywaniu wizyt monitorujących, mających na celu ustalenie sytuacji dziecka, sposobu sprawowania opieki, dbania o zapewnienie dziecku prawidłowych warunków rozwoju i wychowania, odpowiednich do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju. Rodzinom udziela się również pomocy w rozwiązywaniu różnorodnych problemów dotyczących małoletnich dzieci, jak i pełnoletnich wychowanków. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie sprawuje nadzór nad prawidłowym procesem wychowawczym dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, współpracuje z innymi jednostkami pomocy społecznej, sądami, policją i placówkami oświatowymi.

Tabela 1 Rodzinna piecza zastępcza według stanu na dzień 31.12.2023 r.

Wyszczególnienie	Rodzina zastępcza spokrewniona	Rodzina zastępcza niezawodowa	Rodzina zastępcza zawodowa	Rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	Rodzinny dom dziecka
Rodzinna piecza zastępcza	40	25	0	0	1
W tym na wsi	15	7	0	0	1
Rodzinna piecza zastępcza z przyjętymi dziećmi	1 dzieckiem	31	20	0	0
	2 dzieci	4	5	0	0
	3 dzieci	5	0	0	0
	4 dzieci	0	0	0	0
	5 dzieci	0	0	0	0
	6 dzieci	0	0	0	0
	7 dzieci	0	0	0	0
	8 dzieci i więcej	0	0	0	0

Rodzinna piecza zastępcza ogółem	osoby samotne	23	15	0	0	1
	małżeństwa	17	10	0	0	0
	cudzoziemcy	0	0	0	0	0
Osoby pełniące funkcję rodzinnej pieczy zastępczej w wieku (w przypadku małżeństw osoba młodsza)	do 21 lat	1	0	0	0	0
	22 - 30 lat	2	2	0	0	0
	31 – 40 lat	2	9	0	0	0
	41 – 50 lat	1	8	0	0	1
	51 – 60 lat	8	3	0	0	0
	61 – 70 lat	20	4	0	0	0
	71 lat i więcej	6	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rodzinnej pieczy zastępczej według stanu na dzień 31.12.2023 r.

Rodziny zastępcze funkcjonujące w Powiecie Sokólskim:

Tabela 2 Rodziny zastępcze funkcjonujące w gminach powiatu sokólskiego według stanu na dzień 31.12.2023 r.

Gmina Powiatu Sokólskiego	Liczba rodzin zastępczych/rodzinny dom dziecka	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych/rodzinnym domu dziecka
Dąbrowa Białostocka	12/1	13/10
Szudziałowo	2	4
Sokółka	40	52
Suchowola	3	3
Janów	2	2
Korycin	2	3
Krynki	3	4
Kuźnica	2	4
Nowy Dwór	1	1
Sidra	0	0
Ogółem	68	96

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu rodzin zastępczych według stanu na dzień 31.12.2023 r.

4.1 Rodziny zastępcze spokrewnione

Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą najbliżsi krewni dziecka czyli wstępni (dziadkowie) bądź rodzeństwo. Poniższa tabela pokazuje liczbę rodzin spokrewnionych oraz liczbę dzieci w nich umieszczonych w latach 2021-2023.

Tabela 3 Rodziny zastępcze spokrewnione w Powiecie Sokólskim w latach 2021-2023

Rok	Liczba rodzin	Liczba dzieci	W tym pełnoletni wychowankowie
2021	41	59	19
2022	39	53	15
2023	40	54	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu rodzin zastępczych według stanu na dzień 31.12.2023 r.

4.2 Rodziny zastępcze niezawodowe

Niezawodową rodzinę zastępczą tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący dalszymi krewnymi dziecka bądź osobami z nim niespokrewnionymi. Poniższa tabela wykazuje liczbę niezawodowych rodzin zastępczych oraz umieszczonych w nich dzieci w latach 2021-2023.

Tabela 4 Rodziny zastępcze niezawodowe w Powiecie Sokólskim w latach 2021-2023

Rok	Liczba rodzin	Liczba dzieci	W tym pełnoletni wychowankowie
2021	24	28	9
2022	26	29	8
2023	25	30	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu rodzin zastępczych według stanu na dzień 31.12.2023 r.

4.3 Rodzinny dom dziecka

Zgodnie z art. 61 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w rodzinnym domu dziecka, w tym samym czasie, może przebywać łącznie nie więcej niż 8 dzieci oraz osób, które

osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, o których mowa w art. 37 ust. 2. Prowadzący rodzinny dom dziecka otrzymuje za pełnioną funkcję comiesięczne wynagrodzenie. Poniższa tabela pokazuje liczbę dzieci przebywających w rodzinnym domu dziecka we wsi Nierośno w gminie Dąbrowa Białostocka w latach 2021-2023.

Tabela 5 Dzieci przebywające w rodzinnym domu dziecka w powiecie sokólskim w latach 2021 – 2023

Rok	Liczba rodzin	Liczba dzieci	W tym pełnoletni wychowankowie
2021	1	12	0
2022	1	10	2
2023	1	10	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu rodzin zastępczych według stanu na dzień 31.12.2023 r.

4.4 Piecza instytucjonalna

Dziecko pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej może zostać umieszczone w placówce opiekuńczo – wychowawczej typu: interwencyjnego, rodzinnego lub socjalizacyjnego. Dziecko może przebywać w placówce opiekuńczo-wychowawczej, zapewniającej całodobową opiekę, do uzyskania pełnoletności, a po uzyskaniu pełnoletności, na dotychczasowych zasadach, do czasu ukończenia szkoły, w której rozpoczęło naukę przed osiągnięciem pełnoletności. Skierowanie dziecka do Placówki Opiekuńczo – Wychowawczej może być wydane na podstawie orzeczenia sądu albo wniosku rodziców lub opiekunów prawnych o umieszczenie dziecka w placówce.

Jedną z form instytucjonalnej pieczy zastępczej są placówki opiekuńczo-wychowawcze. Placówka tego typu zapewnia dziecku całodobową ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, w tym emocjonalne, społeczne, religijne, a także zapewnia korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych, kształcenia czy oddziaływań terapeutycznych. Ponadto, równie ważnym zadaniem jest realizowanie planu pomocy dziecku oraz umożliwienie dziecku kontaktu z jego rodzicami i innymi osobami bliskimi, a także podejmowanie wszelkich możliwych działań w celu powrotu do rodziny. Całodobowy pobyt dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej powinien mieć charakter przejściowy – do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej.

Obecnie w powiecie sokólskim funkcjonują 2 placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego:

1. Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego „Promyk” w Czuprynowie została otwarta w październiku 2023 roku. Na dzień 31.12.2023 roku w placówce przebywało 9 dzieci, umieszczonych na podstawie postanowień sądu.
2. Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego „Iskierka” w Chorążowcach została otwarta w grudniu 2023 roku. Na dzień 31.12.2023 roku w placówce przebywało 6 dzieci, umieszczonych na podstawie postanowień sądu.

4.5 Przyczyny umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej

W latach 2021-2023 liczba dzieci w poszczególnych formach pieczy zastępczej utrzymywała się na podobnym poziomie. W powiecie sokólskim dzieci najczęściej trafiały do pieczy zastępczej z powodu uzależnienia rodziców biologicznych od alkoholu bądź środków psychoaktywnych, bezradności opiekuńczo-wychowawczej, pólsieroctwa lub sieroctwa oraz niepełnosprawności bądź choroby.

Tabela 6 Przyczyny umieszczania dzieci w rodzinach zastępczych, rodzinnym domu dziecka i placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego (stan na 31.12.2023 r.)

Przyczyna umieszczenia	Liczba dzieci
Uzależnienie	56
Pólsieroctwo	7
Sieroctwo	5
Bezradność	16
Niepełnosprawność/choroba	9
Inne	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu rodzin zastępczych według stanu na dzień 31.12.2023 r.

5. Cel programu

Celem głównym Programu jest rozwój pieczy zastępczej na terenie powiatu sokólskiego polegający na skoordynowaniu działań profilaktyczno-opiekuńczych prowadzonych przez wszystkie instytucje zajmujące się opieką nad dzieckiem i rodziną. Bardzo ważnym elementem

programu jest obszar tworzenia i wspierania rodzinnych form opieki zastępczej. Obejmuje on propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego, poszukiwanie i szkolenie kandydatów na niespokrewnione i zawodowe rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz pomoc usamodzielnionym wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze.

6. Harmonogram działań programowych w latach 2024-2026

CEL GŁÓWNY: ROZWÓJ I PROFESJONALIZACJA PIECZY ZASTĘPCZEJ NA TERENIE POWIATU SOKÓLSKIEGO				
Cel szczegółowy	Zadania	Realizator/partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki
1. Promocja rodzinnej pieczy zastępczej	1. Prowadzenie kampanii na rzecz rodzicielstwa zastępczego (m.in. artykuły na stronach internetowych itp.);	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce; Poradnie psychologiczno-pedagogiczne, ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu, ośrodki adopcyjne, organizacje pozarządowe;	Na bieżąco lata 2024-2026	Liczba zamieszczonych ogłoszeń;
	2. Prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej;		Na bieżąco lata 2024-2026	Liczba pozyskanych kandydatów;
	3. Zapewnienie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępczej.		Na bieżąco lata 2024-2026 zgodnie z wnioskami kandydatów.	Liczba osób, które ukończyły szkolenie
2. Wsparcie i rozwój istniejącego systemu rodzinnej pieczy zastępczej	1. Zatrudnienie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej;	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce;	Zgodnie z potrzebami na lata 2024-2026;	Liczba zatrudnionych koordynatorów;
	2. Doskonalenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodzin zastępczych;	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce;	Na bieżąco lata 2024-2026;	Liczba osób uczestniczących w szkoleniach;

	3. Udzielanie specjalistycznej pomocy rodzinom zastępczym;	Poradnie psychologiczno-pedagogiczne; Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce; Poradnie psychologiczno-pedagogiczne;	Na bieżąco lata 2024-2026;	Liczba udzielonych porad;
	3. Wsparcie i rozwój istniejącego systemu instytucjonalnej pieczy zastępczej.	1. Wspieranie wychowanków przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej w przygotowaniu ich do procesu usamodzielniania; 2. Tworzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce; Powiat Sokólski	Zgodnie z potrzebami na lata 2024-2026 Lata 2024-2026
4. Współpraca międzyinstytucjonalna w celu realizacji założeń ustawowych i programowych.	1. Wymiana dobrych praktyk w zakresie wspierania rodzin;	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce;	Lata 2024-2026	Liczba spotkań zespołów ds. pieczy zastępczej;
	2. Korelacja pracy w szczególności poprzez określenie spójnych celów i zadań do realizacji.	Poradnie psychologiczno-pedagogiczne w Sokółce oraz w Dąbrowie Białostockiej, ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu sokólskiego, ośrodki adopcyjne, organizacje pozarządowe.	Na bieżąco lata 2024-2026	Liczba spotkań zespołów ds. pieczy zastępczej.

7. Coroczny limit Rodzin Zastępczych Zawodowych dla Powiatu Sokólskiego na lata 2024-2026

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza obowiązek planowania i limitowania rodzin zastępczych niezawodowych. Limit ten jest rozumiany jako zapewnienie środków organizacyjnych i finansowych na ich zorganizowanie i prowadzenie, a nie konieczność jego osiągnięcia. Zakłada się, że w latach 2024-2026 stworzone zostaną warunki do powstania rodzin zawodowych.

Tabela 7 Limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2024-2026

Rok	Liczba Rodzin
2024	1
2025	1
2026	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce.

Na wielkość limitu wpływa, oprócz zapotrzebowania na rodziny zastępcze zawodowe, ilość kandydatów. Należy wziąć pod uwagę, iż w Powiecie Sokólskim nie funkcjonują rodziny zastępcze zawodowe. Do tej pory nie było chętnych kandydatów do utworzenia tej formy pieczy.

8. Pełnoletni wychowankowie pieczy zastępczej

Objęcie dziecka jedną z form pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do pełnoletności. Pełnoletni wychowanek pieczy zastępczej może jednak pozostać w dotychczasowej rodzinie lub placówce za zgodą rodziców zastępczych, prowadzącego rodzinny dom dziecka lub dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia jeżeli:

1) uczy się:

- a) w szkole,
 - b) w zakładzie kształcenia nauczycieli,
 - c) w uczelni,
 - d) u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego
- lub

2) legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i uczy się:

- a) w szkole,
- b) w zakładzie kształcenia nauczycieli,
- c) w uczelni,

- d) na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielniania,
- e) u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego.

Pełnoletni wychowankowie pozostający w dotychczasowych rodzinach zastępczych mają możliwość skorzystania ze wsparcia oferowanego przez PCPR, a ich przedłużony pobyt w rodzinie ma na celu przygotowanie do usamodzielniania.

Osobą usamodzielnianą jest osoba, która po osiągnięciu pełnoletności opuszcza rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną.

W sytuacji gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu, osobie usamodzielnianej:

- 1) przyznaje się pomoc na:
 - a) kontynuowanie nauki,
 - b) usamodzielnienie,
 - c) zagospodarowanie;
- 2) udziela się pomocy w uzyskaniu:
 - a) odpowiednich warunków mieszkaniowych,
 - b) zatrudnienia;
- 3) zapewnia się pomoc prawną i psychologiczną.

Szczegółowe informacje dotyczące pomocy udzielanej osobom usamodzielnianym określają przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w szczególności art. 140-153.

Moment usamodzielnienia czyli opuszczenia placówki lub rodziny zastępczej przez wychowanków jest dużym wyzwaniem dla wychowawców i rodziców zastępczych. Aby ułatwić wychowankom pieczy zastępczej wejście w dorosłe życie, należy zapewnić im możliwość uzyskania odpowiedniego wsparcia.

Tabela 8 Liczba pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych kontynuujących naukę

Rok	2021	2022	2023
Liczba wychowanków z rodzin zastępczych spokrewnionych	5	4	2
Liczba wychowanków z rodzin zastępczych niezawodowych	3	4	5
Ogółem	8	8	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce.

Tabela 9 Liczba pełnoletnich wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej kontynuujących naukę

Rok	2021	2022	2023
Liczba wychowanków	5	6	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce.

Tabela 10 Liczba pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych, którzy otrzymali pomoc na usamodzielnienie

Rok	2021	2022	2023
Liczba wychowanków z rodzin zastępczych spokrewnionych	1	3	0
Liczba wychowanków z rodzin zastępczych niezawodowych	2	2	0
Ogółem	3	5	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce.

Tabela 11 Liczba pełnoletnich wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej, którzy otrzymali pomoc na usamodzielnienie

Rok	2021	2022	2023
Liczba wychowanków	2	3	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce.

Tabela 12 Liczba pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych, którzy otrzymali pomoc na zagospodarowanie

Rok	2021	2022	2023
Liczba wychowanków z rodzin zastępczych spokrewnionych	1	3	0
Liczba wychowanków z rodzin zastępczych niezawodowych	1	1	0
Ogółem	2	4	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce.

Tabela 13 Liczba pełnoletnich wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej, którzy otrzymali pomoc na zagospodarowanie

Rok	2021	2022	2023
Liczba wychowanków	0	1	1

9. Odbiorcy Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej

Odbiorcami Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 są:

- 1) dzieci przebywające w pieczy zastępczej;
- 2) rodziny zastępcze i osoby prowadzące rodzinne domy dziecka;
- 3) rodzice naturalni dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 4) kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz kandydaci do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- 5) rodziny pomocowe sprawujące czasową opiekę nad dzieckiem pozbawionym opieki rodziców.

10. Realizator Programu

Realizatorem Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce, aby osiągnąć cele będzie podejmować współpracę z:

- 1) Organami administracji samorządowej,
- 2) Ośrodkami pomocy społecznej i innymi jednostkami organizacyjnymi systemu pomocy społecznej,
- 3) Domami dziecka,
- 4) Powiatowym Urzędem Pracy w Sokółce,
- 5) Placówkami systemu oświaty, w szczególności ze szkołami, przedszkolami i poradniami psychologiczno-pedagogicznymi,
- 6) Sądami,
- 7) Zespołami kuratorskiej służby sądowej,
- 8) Ośrodkami adopcyjnymi,
- 9) Policją,
- 10) Placówkami służby zdrowia,
- 11) Organizacjami pozarządowymi,
- 12) Środkami masowego przekazu.

11. Źródła finansowania Programu

Źródłami finansowania zadań Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 będą środki finansowe pochodzące z:

- 1) budżetu powiatu sokólskiego,
- 2) budżetu województwa podlaskiego,
- 3) budżetu państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych,
- 4) budżetu samorządów gminnych, zobowiązanych do zwrotu wydatków na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej na terenie powiatu sokólskiego,
- 5) odpłatności rodziców biologicznych.

12. Monitoring i ewaluacja Programu

Wdrożenie w życie zadań wyznaczonych niniejszym Programem uzależnione będzie od wielu czynników, zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych. Niewątpliwie duże znaczenie będzie tu miała aktywność i zaangażowanie podmiotów realizujących oraz umiejętność wykorzystania istniejącego potencjału.

W całym okresie funkcjonowania Programu wszystkie wynikające z niego działania poddawane będą nadzorowi i ocenie. Przedmiotem oceny będzie skuteczność podejmowanych działań, głównie w oparciu o analizę założonych wskaźników.

Prowadzenie ewaluacji jest konieczne ze względu na możliwość pojawienia się nowych okoliczności i problemów, których nie można było przewidzieć i zaplanować podczas opracowywania programu i które należy wziąć pod uwagę w trakcie jego trwania. Chodzi o to, aby zrealizować planowane przedsięwzięcia i na bieżąco weryfikować założenia, cele i sposoby ich osiągnięcia. Program ma charakter otwarty zarówno w zakresie merytorycznym, jak i czasowym, w każdej chwili – jeśli zajdzie taka potrzeba – może być uzupełniany i zmieniany.

Monitoring powinien umożliwić odpowiedzi na pytania o skuteczność, efektywność i poziom realizacji programu, natomiast nadzór nad całością działań prowadzony będzie przez Starostę Sokólskiego przy współudziale Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sokółce.